

LJSPFF LATINA PRO NELATINÁŘE – HODINA V.

GRAMATIKA

1. Sloveso esse a jeho složeniny

Úplně stejně jako základní sloveso *esse* tvoří tvary i jeho složeniny, které se skládají z předpony a určitých tvarů slovesa *esse*:

ab-sum, ab-esse	být nepřítomen, vzdálen
ad-sum, ad-esse (+ dat.)	být přítomen, pomáhat někomu
dē-sum, dē-esse	chybět, scházet
in-sum, in-esse	být uvnitř, v
inter-sum, inter-esse (+ dat.)	být mezi něčím, účastnit se něčeho
ob-sum, ob-esse	škodit, být na závadu
prae-sum, prae-esse (+ dat.)	být před něčím, v čele, velet (někomu)
sub-sum, sub-esse	býti pod, vězet v
super-sum, super-esse	zbývat

K jistým nepravidelnostem dochází pouze u dvou složenin slovesa *esse*, a to *prōsum*, *prōd-esse* prospívat a *pos-sum*, *posse* moci. U nich se mění předpona *prō-* na *prōd-* a předpona *pos-* na *pot-* v případě, že určitý tvar slovesa *esse* začíná samohláskou:

	sg.	pl.	sg.	pl.
1.	<i>prō-sum</i>	<i>prō-sumus</i>	<i>pos-sum</i>	<i>pos-sumus</i>
2.	<i>prōd-es</i>	<i>prōd-estis</i>	<i>pot-es</i>	<i>pot-estis</i>
3.	<i>prōd-est</i>	<i>prōd-sunt</i>	<i>pot-est</i>	<i>pos-sunt</i>
imperativ	<i>prōd-es!</i>	<i>prōd-este!</i>	<i>pot-es!</i>	<i>pot-este!</i>
infinitiv	<i>prōd-esse</i>		<i>posse</i>	

Tvary imperfekta i futura, které začínají vždy na samohlásku *e-*, jsou proto tvořena pravidelně se změněnou předponou: *prōderam*, *prōderō*, *prōdessem* ...
poteram, *poterō*, *possem* ...

2. Deponentní slovesa

Určitá skupina sloves se dochovala pouze v gramaticky pasívních tvarech, které však mají aktivní význam. Dělí se do čtyř konjugací a časují se stejně jako aktivní slovesa v pasívu. Poznáte je ve slovníku podle pasívních koncovek.

1. konjugace

hortor, hortārī – povzbuzovat
 arbitror, arbitrārī – domnívat se
 cōnor, cōnārī – pokoušet se
 laetor, laetārī – radovat se
 lāmentor, lāmentārī – naříkat
 mīror, mīrārī (+akuz.) – divit se (něčemu),
 obdivovat

2. konjugace

misereor, miserērī – smilovat se
 mereor, merērī – zasluhovat (si)
 stipendia mereor – konám voj. službu
 vereor, verērī (+akuz.) – bát se, ostýchat se
 cōnfiteor, cōnfītērī – přiznávat se

EXERCITIONES:

A. Přeložte věty:

1. Budu-li moci, vždy přátelům pomůžu.
2. Protože je nemocný, bude ve škole chybět (bude nepřítomen).
3. Pokud jsme nemohli prospět, nikd jsme neškodili.

B. Přeložte věty a dávajte pozor na překlad pasívních tvarů:

Marcus et Titus in schola sunt. Magister pueros numeros et litteras docet. Marcus discipulus piger et stultus est, sed Titus industrius atque laborosus est.

Magister saepe Marcum castigat, sed Titum laudat.

Marcus a magistro castigatur et Titus laudatur.

Marcus magistrum veretur sed Titus magistrum non timet.

Marcus Titum miratur sed magistrum non amat.

Marcus in schola lamentatur sed Titus laetatur.

Titus Marcum hortatur sed Marcus studere non conatur.

Magister semper laetatur si pueri respondent.

C. Přeložte a všimějte si způsobu tvoření adverbii z trojvýchodných adjektiv:

Titus stultus est et stulte respondet.

Marcus discipulus laborosus est et laborose studet.

Iulia cantare potest et pulchre cantat.

Sextus puer malus est et male laborat.

Marcus discipulus bonus est et **bene** respondet.

Pueri industrii industrie laborant.

Puellae bonae **bene** student.

D. Přeložte se slovníkem:

De oppidis claris

Athenae, Sparta, Thebae non solum Graeciae incolis, sed etiam advenis notae sunt. Athenarum incolae mercaturam exercent magnam et copiosam; quare sua industria divitias accumulunt. Status aureis vias areasque ornant; litteras poetasque valde amant. Spartae incolae, galeis, loriceis et hastis armati, strenue pugnant, patriam servant, sed nautae non sunt. Severam Spartanam disciplinam non ignoramus: mensae parcae, militiae laborosae sunt. Tamen Thebarum quoque gloria magna est: nam contra Spartae copias apud Mantineam victoriam obtinebant.